

РАЗПОРЕЖДАНЕ

гр. София, 14 април 2025 г.

С определение № 4899 от 30.10.2024 г. по гр. д. № 3925/2023 г. съставът на IV гражданско отделение на ВКС, на основание чл. 292 ГПК, е спрял производството по делото и е предложил на Общото събрание на Гражданска колегия да постанови тълкувателно решение по следния материалноправен въпрос, по който е констатирана противоречива практика:

„Налице ли са предпоставките по чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ за ангажиране на отговорността на държавата за обезщетяване на причинени вреди, когато прекратеното наказателно производство е било образувано срещу неизвестен извършител и ищецът не е имал процесуалното качество на обвиняем?“

Съдебният състав намира, че по първия формулиран в изложението на касатора материалноправен въпрос – такъв по тълкуването и приложението на чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ, а именно: следва ли да се счита за предпоставка по чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ наличието на повдигнато обвинение или за ангажиране на отговорността на държавата обуславящият факт е прекратяването на наказателното производство поради това, че деянието не е извършено от лицето или че извършеното деяние не е престъпление, е налице противоречива практика на тричленни състави на Гражданска колегия на ВКС.

В решение № 50009 от 08.02.2023 год. по гр. дело № 932/2022 год., III г. о. на ВКС, постановено по реда на чл. 290 ГПК, по поставения въпрос относно наличието на хипотезата на липса на достатъчно данни за извършено престъпление при прекратяване на съдебно производство, образувано въз основа на жалба против конкретно лице, е прието, че употребеният в чл. 2, ал. 1, т. 2 /сега т. 3/ ЗОДОВ израз „обвинение в извършване на престъпление“ трябва да се тълкува по-широко за нуждите на специалния деликт, а не в тесния му наказателно-процесуален смисъл. Когато наказателното производство е образувано срещу конкретно лице, а впоследствие е прекратено поради това, че извършеното деяние не е престъпление, е осъществен съставът на чл. 2, ал. 1, т. 2 ЗОДОВ. Лицето, срещу което е образувано наказателно производство, търпи вреди от проведеното срещу него наказателно преследване и в случаите, когато производство е прекратено и без да му е повдигнато обвинение. Когато досъдебното производство е образувано срещу неизвестен извършител при достатъчно данни за извършено конкретно престъпление, което единствено ищецът би могъл да извърши, в този случай той търпи вреди от момента, в който е узнал за образуваното наказателно производство за конкретното престъпно деяние.

Различно е становището, възприето в служебно известното на състава, предложил на ОСГК образуването на тълкувателно дело, решение № 50047 от 10.03.2023 год. по гр. дело № 3092/2022 г., IV г. о. на ВКС, постановено по реда на чл. 290 ГПК. С него на поставения въпрос следва ли да се счита в хипотезата на чл. 2, ал. 1, т. 3, предл. 2 ЗОДОВ за главна предпоставка, обуславяща нейната съставомерност, наличието на образувано срещу ищеца наказателно производство, прекратено поради това, че деянието не е извършено от лицето или че извършеното деяние не е престъпление, е даден положителен отговор, като е прието, че едва след привличането на едно лице като обвиняем по отношение на него могат да се предприемат мерки за процесуална принуда, предвидени за обвиняемия в НПК, с които да му бъдат причинени вреди, които да бъдат поправени по реда на чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ. Само лице, което е привлечено в качеството на обвиняем може да бъде оправдано, наказателното производство срещу него да бъде прекратено, погасено по давност или амнистирано. Ето защо и само привлеченото като обвиняем лице, а не и останалите субекти на наказателнопроцесуални отношения, може да претендира обезщетение за претърпени вреди от незаконна дейност на правозащитните органи по чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ. Предвид аналогичните процесуални качества между обвиняем /чл. 207/ и

уличен /чл. 409 и чл. 410/ по смисъла на НПК /отм., ДВ, бр. 86/28.10.2005 год., в сила от 29.04.2006 год./, разпоредбата на чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ е приложима по аналогия и по отношение на уличеното лице, в случаите, когато се провежда полицейско производство. Сега действащия НПК /ДВ, бр. 86/28.10.2005 год., в сила от 29.04.2006 год./ обаче изоставя фигурите на „заподозрян“ и „уличен“, като оставя само тази на обвиняемия.

Предвид посочената противоречива практика на състава по гр. д. № 932/2022 г., III г. о. на ВКС с решение № 50009 от 08.02.2023г. и на състава по гр. дело № 3092/2022 г., IV г. о. на ВКС с решение № 50047 от 10.03.2023 год., постановени по реда на чл. 290 ГПК, съставът по гр. д. № 3925/2023 г. на IV г.о. на ВКС е спрял на основание чл. 292 ГПК производството по делото и е предложил на ОСГК да постанови тълкувателно решение по въпроса „Налице ли са предпоставките по чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ за ангажиране на отговорността на държавата за обезщетяване на причинени вреди, когато прекратеното наказателно производство е било образувано срещу неизвестен извършител и ищецът не е имал процесуалното качество на обвиняем?“

Констатираната нееднозначна практика на съставите на ВКС по прилагането на чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ обуславя необходимост от упражняване на тълкувателните правомощия на ОСГК на ВКС.

Предвид изложеното и на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ вр. чл. 3 и чл. 6 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от Общото събрание на Гражданската колегия, Общото събрание на Търговската колегия и Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии на Върховния касационен съд

Р А З П О Р Е Ж Д А М:

I. Да се образува тълкувателно дело № 2/2025 г. по описа на ВКС, Гражданска колегия, за приемане на тълкувателно решение по следния материалноправен въпрос:

„Налице ли са предпоставките по чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ за ангажиране на отговорността на държавата за обезщетяване на причинени вреди, когато прекратеното наказателно производство е било образувано срещу неизвестен извършител и ищецът не е имал процесуалното качество на обвиняем?“

II. На основание чл. 6 от Правилата за приемане на тълкувателни решения на Общото събрание на Гражданската колегия, Общото събрание на Търговската колегия и Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия на Върховния касационен съд определям **комисия** за изготвяне на проект за тълкувателно решение в състав: **съдия Албена Бонева, член и съдия Даниела Стоянова, докладчик.**

III. Делото да се докладва на посочената комисия за произнасяне по чл. 7.1 от Правилата за приемане на тълкувателни решения на Общото събрание на Гражданската колегия, Общото събрание на Търговската колегия и Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия на Върховния касационен съд.

IV. Настоящото разпореждане да се публикува на вътрешния и външния сайт на ВКС – секция „Тълкувателни дела“, заедно с определение № 4899 от 30.10.2024 г. по гр. д. № 3925/2023 г. на IV г.о. на ВКС.

**ГАЛИНА ЗАХАРОВА –
ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД**

